

צפיות הישועה

וזל מדעים לנו במסכת שבת, שביום הדין ישאלו את האדם צפיות לישועה... המצות, כטח שיתקיים הבור, כפי שסמכו הדין: צפית לישועה - בימך... עלך לצפוח לא רק לעזר אלא בימך... האם צפית שהנה זה בא? ככל שמרבים בשקדו החורה ומתמלאים בבודדות של תלמידים חכמים, יחזר בוטחים שדי הולך ומשיע את עמו.

שנת ה'תרע"ה

כל זמן שלא ילמד לעצמו שתתברר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל (1) ומעלת הארץ הקדושה (2) וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבנין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט שאי אפשר לטעום טעם עבודה.

ואם לא ידע מעלת ישראל איך יתפלל בלב שלם על גאולתם. שודאי אין הכונה הרצויה בתפלת גואל ישראל רק על מכאובי נפשו שמרגיש מצד עצמו מעול הגלות, כי ענין הברכה מעיד שהרצון בה מצד מעלת ישראל וקדושתם (1), ואם לא ישכיל מעלת הארץ הקדושה וסגולתה וקדושתה (2) איך יתפלל על בנין ירושלים, והתפלה היא דוקא מקירות הלב (3) כשמרגיש שהוא חסר בדבר.

ה'תרע"ה

זאתה אמרת ותשלמה פרים שפתינו. אע"פ שגהרם הבנין הקדוש ונחרב.

וכל סודי הקדושה בקביעותם נסתמו אורותיהם מהאיר בעולם. אלכיש שמים קדרות ושק אשים כסותם, לא זה הקדושה הפנימית, הקבועה בתוכיותה של הנשמה הישראלית, שממנה נובע הוא כה השפה הקדושה. המיוחדת לישראל בקדושתה. וכן זה הוא יפה כי, עד כדי להיות השלומיך, גם בעד המעשה היותר נפר ויותר חזק, בהיותו מסתדר במעולה, כמו שהקרבו היותר גדול, ויותר מאזר בממשיותו, הוא קרבן הפרים. גם אותו אנו משלמים בשפתינו, שכן הדבור הקדוש. המיוחד לנו, פועל בהיותו וצירוף הפנימי את אותו הענין המקדש, להעלות ולעזר את כל העולמים ואת כל ההויה מצד פנימיותה, דוגמת מה שפעלו הקרבנות: בהתפשטותם וקדושתם, הגליה והמפורסמת, נוסף על אוצר הכבוד הפנימי המקושר עמם.

ה'תרע"ה, י"א, י"ב, י"ג, י"ד, י"ה, י"ו, י"ז, י"ח, י"ט, כ

קמך. בית המקדש, בתור מרכז הרוחני של האומה, ומקור הניצנים הרוחניים של כל יחיד ממנה, מצד החיון המורגש המרהיב עין ביפיו ומנשא את הרעיון בעוזו איננו, צריך הוא להבנות ברוח בכל יום אצל כל יחיד מישראל, כדי להשיב את נפשו במלא חייה בתוכיות האומה במצבה השלם. או ישונו להיחיד כחותיו הנפשיים הרעננים, שחיי האמונה, וחום הירגוש ואורו, פורחים בהם בפרחי חמד, של שלל צבעים נחמדים למאד. תעודה זו מתכוננת בפועל על ידי סדר היום של הקרבנות, הנאמרים לפני התפילה. פרשת הכיור, התמיד, הקטורת, וזרעים הם את הגדול: האלהי שבבית הגדול והקדוש במעמקי הנשמה, קרוב למדת השיגוב שהיתה לכל יחיד בעת היות האומה חיה, ומקדשה בתוכה על אדמתה, ברעיוני התשוקה אל השלמתה של האומה בתכונתה הרוחנית, הולכים הם ועושים את פירותיהם על תלמי הלב. הם הולכים ורבים, משתרגים עם כל המון הרעיונות הטובים המתחשפים לתכונה המרכזית הזאת, וכנסת ישראל ובנית ברוח בנין איתן בכחה לאלהים, אשר יתן לה עצמה, מצד ההוד הנצחי האצור בסגולת מאוייה, יותר מהמון בנינים חמריים ומוסדות לאומיים של חול, המאמצים כח כל לאום אשר רק על בשרו וחילו הגשמי יהיה. אהבת אלהים התמימה והנשאה, מתעוררת ומתיצבת חיה, בעז גדול, בנשמת האומה, על ידי זכרונותיה מימי קדם, בהיות נר אלהים תמים עמדה. והאידיאליות של זכר נשגב זה, דולה ממעמקים כל רעיון נחמד, וכל משאת נפש כבירה וקדושה, ומצגת לעיני האומה בכללה את-ערכה האלהי הגדול, ששמלא הוד והדר את כל חדרי לב של כל יחיד בנייה.

3

5

10

15

אומה נרבים, קולך א

האלקות שהאיר בבית המקדש והוא מלא השתוקקות לזה הר"ו פסייע לבנין ביהמ"ק. ובמיוחד ב"ה השבועות של בין המצרים שבהם מעוררים כלל ישראל ביותר את התשוקה לבנין ביהמ"ק. וע"כ תקופה זו היא בעצם תקופת ההתחלה של בנין ביהמ"ק. ומכלל מצוות חובות הלכות המוטלות על יהודי מחוייב הוא תמיד לחזק בעצמו ולעורר בלבו את הציפיה והצמאון לכיאת המשיח ובנין ביהמ"ק, ובמיוחד ביום זה של קרא עלי מועד. וכל כמה שיהודי מגביר את ההשתוקקות והגעגועים שלו הר"ו מקרב את גאולת הכלל ואת גאולת הפרט.

ועפ"ו מבואר מד"א בחו"ל (פתיחה לאסתר ט) שבו ביום שחרב ביהמ"ק גולד מנחם, וכן איתא שבכל שנה בתשעה באב לאחר חצות היום מתחיל להתנוצץ אורו של משיח. שלכא' י"ל מה שייך ליתו של משיח דווקא ליום זה. אלא כיון שביום זה מעוררים ישראל את התשוקה לגאולה ולבנין ביהמ"ק, וע"י ההשתוקקות הזאת הם מצמיחים את קרן הישועה.

תרומה, הכח המחיה את נשמת ישראל, היא העריגה הנפלאה לבנין בית המקדש, ולהחזרת כבודו בתכלית שלמותו האידיאלית המקווה, שרק צפיה זו מרוממת את רוח כל הדורות כולם, לדעת שיש תכלית נשגבה לחייהם והמשכס היסטורי. ובנקודה עליונה זו גנוז כל עו החיים של קישור האומה לארץ ישראל. וכל המצות האלויות בארץ באיזה מדה שהן נוהגות, הן שומרות את הלח של טל חיים זה היסודי.

אומה נרבים, קולך א

וכזה י"ל מד"א בספה"ק שכ"ב ימי בין המצרים מכוונים כנגד כ"ב ימי המועדים של ראשית השנה, מר"ה עד שמחת תורה. והיינו שכ"ב ימי בין המצרים הם בפנימיותם באותה כוונה של הימים טובים שיש בהם הארת גודל אהבת ה' וישראל מתקרבים בהם להש"י, כמ"כ בימי בין המצרים טמונה ההארה של גודל אהבת ה'. וע"פ חשבון זה תשעה באב יום הכ"ב מכוון כנגד יום שמחת תורה שהוא היום האחרון של תקופת המועדים. ולכא' הרי שמחת תורה הוא היום הגדול והשמח ביותר אצל ישראל, יום היתוד בין קוב"ה וישראל בבחי' הכרובים מעורין זה בזה, ואיך יתכן שיום תשעה באב מכוון כנגדו. אלא שהוא ע"פ כוונת המשל הני שחורבן ביהמ"ק הוא בבחי' האב שמנת את בנו, שאו מתעוררת בלבו אהבה גדולה ורחמנות מופלגה על בנו, שבפנימיות הר"ו כמו בשמחת תורה. וע"כ כל רודפיה השיגוה בין המצרים, שכל אלו הרודפים ומחפשים להתקרב להש"י השיגוה דוקא בין המצרים, שאו יכולים להגיע אל הש"י ולהתקרב לגודל אהבתו ית'.

בעצם חורבן בית המקדש היה בבחי' ניתוח קשה על כל חטאיהם של ישראל, ודוקא בשעת החורבן נתעוררה בפנימיות הרחמנות והאהבה הגדולה ביותר לאין שיעור. ולכן היתה אז בחי' כרובים מעורין זה בזה, לגלות שבפנימיות הענינים גודל אהבת ה' היא בלי גבול וסוף, ודוקא בשעה שהיתה נראית כלפי חוץ כקשה ביותר גילה הקב"ה גודל אהבתו לישראל. והוה ב"ה המאמר שלא היה יום מועד לישראל כיום שחרב בו בית המקדש כמש"נ קרא עלי מועד, כי אז נתגלה גודל הרחמנות וגודל אהבת ה' בלי גבול ובלי סוף שהכרובין מעורין זה בזה. וכמאמ"כ מן המיצר קראתי י ענני במרחב י, היינו שדוקא כאשר מן המיצר קראתי י או מתגלה גודל אהבת ה'.

6

5

5

15

20

25

8

כל דור שאינו נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו. קשה להבין שהיו הרבה דורות צדיקי עליון שנאמר שהיה ראוי להיות נחרב בימיהם. ונראה לפרש כי כל ימי הדורות מצטרפין ומתכנסין כל ההארות של עבודת בני ישראל להיות ראוי לגאולה, כי היעלה על הדעת שדור הגאולה יהיו כל כך ראוי בזכותם בלבד לגאולה. רק שזכות כל דור ודור עוזר ומביא מעט בנין בית המקדש. והבנין נמשך כל ימי הגלות כמאמר בונה ירושלים. והוא שכתוב שכל דור שאינו מסייע לבנינו. והוא שכתוב שאינו נבנה בימיו שאין ימיו בכלל הבנין כנ"ל. וכל אדם בפרט גם כן צריך לידע שכל מעשיו הם סיוע לבנין בית המקדש. וכפי מה שמקבלין על עצמם על מלכות שמים מסייעין לבנינו. כמו שכתוב הכל מסייעין לבנינו של מלך כו'.

לכבוד אלה. נחמה דברים

בפסוק (דברים א. כו) ותאמרו בשנאת ה' כו' על זה דרשו חז"ל נתנה עלי בקולה כו' (ירמיה יב. ט). וזה גרם כל החורבן. מכל שכן שיש לנו ללמוד שמדה טובה המרובה כשבני ישראל מקבלין יסורי הגלות באהבה ומאמינים כי הוא חסד ה' יתברך כמו שכתוב (משלי ג. יב) אשר יאהב ה' יוכיח לכן בני ישראל המה מדוכאים בעולם. יוכל להיות זאת מפתח של הגאולה. כמו שהיה חטא זה התחלת הגלות שבאמת ה' יתברך אהב את דור המדבר ומכל מקום על ידי זה החטא שהיו אומרים בשנאת. נהפך ונאמר על כן שנאתיה (ירמיה יב. ט). מכל שכן בתוכחות על עון. הגם שהיו יסורי משפט ודין. יכולין בני ישראל להפוך ליסורים של אהבה על ידי קבלת התוכחות באהבה כנ"ל.

לכבוד אלה. נחמה דברים

באיכה (איכה א. ז) זכרה ירושלים כו' כל מחמדיה אשר היו מימי קדם. כי כל המתנות שנתן לנו הקב"ה הם חקוקים בנפשות בני ישראל ואין שכחה שולט בהם שהם בחינת מימי קדם למעלה מן הטבע והזמן ואין שכחה שולט בהם. ולכן אין נשכחים לעולם. אפילו בימי הגלות. רק שאינם יכולים להיות בהתגלות בשלימות לכן שחקו על משבתיה (שם) דרשו חז"ל על קיום השבתות ומועדים בגלות. שבזמן המקדש היה ניכר הארת פנים של בני ישראל ונפל פחד על כל העמים כדכתיב (שמות לז. כו) ולא יחמוד איש את כו' ארצך בעלותך כו'. ועתה שחקו כו' אבל בפנימיות נפשות בני ישראל נזכרים גם עתה כל המחמדות שהיו מימי קדם ולכן גדלה האנחה עד ירא ה' וינחמנו.

לכבוד אלה. נחמה דברים

מן הרב וצ"ל היה רגיל לבאר את דברי חז"ל במסכת (תענית ל. ב) "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה": לכאורה יפלא הדבר, שאמר "זוכה ורואה בשמחתה" ולא אמר: "זוכה ורואה בבנינה", שהרי העיקר הוא בנינה של ירושלים ואילו השמחה טפל לה? אבל — אמר הרב — חכמינו ידעו כי כשיגיעו הימים שנוכח לראות בבנין ירושלים, יראו זאת כולם, כל מי שיחיה באותה תקופה, ובתוכם גם אלה, שלא התאבלו כלל על ירושלים, אולם. הרגשת השמחה — זו תהיה נחלתם של אלה שהתאבלו והצטערו בצערו של החורבן, שהתגעגעו וציוו לבנינה של ירושלים.

לכבוד אלה. נחמה דברים

ז. תניא א"ר יוסי, פעם אחת הייתי מוהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, ובא אלי זכור לטוב והמתין לי על הפתח עד שסיימתי כו', אמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו, אמרתי לו להתפלל, אמר לי ה' לך להתפלל בדרך, א"ל מתירא הייתי שמא יפסיקוני כו', באותה שעה למדתי ממנו ג' דברים, למדתי שאין נכנסין לחורבה וכו', א"ל בני מה קול שמעת בחורבה זו, א"ל שמעתי בת קול שמנהמת כינה ואומרת אוי שהחרבתי את ביתי כו'. אמר לי חייך והיי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כו', אלא בכל יום ויום ג"ס אומרת כך, ולי"ע אלא בזמן שישראל נכנסים לבי"כ ולבמ"ד ואומרים יהא שמי רבא מברך, הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, ומה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

דיכתיב

והנה החסרון שבעולם מצד שפלותן של ישראל ניכר בכמה דרכים. הא' מצד רוממות אנשי המעלה שבישראל, שאין ערוך לקדושת מדותיהם ועומק חכמתם, וכשישראל במעלה הם יכולים להיטיב הרבה לטובת שלמות העולם. כענין שאמר גבריאל, אם יהיו כל חכמי אנה"ע בכף מאזנים ודניאל איש חמדות בכף שני לא נמצא מכריע את כולם? וכשאנשי מעלה קודשי עליון כאלה נתונים בשפל, וקול שלמותם אינו נשמע בעולם, רעה רבה היא אל הבריות כולן ונגד חק השלמות שסוד השי"ת בבריותיו. והב', מצד עבודת הקרבנות, שמה נמשך שלמות גדולה בעולם ושפע רב, ורצונו ית' להיטיב לבריותיו, וכ"ז שחסר הדבר המשלים אין ההנהגה בשלמותה. הגי', גם עבודת השי"ת וידיעתו שהם הברים שנעשים אפי' חרץ למקדש ואינם תלויים בו, מ"מ חק נתן השי"ת, שעי' קדושת המקדש כל העבודות פועלות את פעולת שלמותן באופן יותר נכבד באין ערוך. ע"כ נקרא בהמ"ק בית תפילה, שאפי' התפילה שהיא נוהגת בכ"מ, מתקבלת יותר במקום המקדש ועי' קדושתו. ומה נלמד לכל העבודות שאינן תלויות בו, שהשלמות היוצאת מהן ועי' קדושת המקדש, גדולה ונכבדה היא יותר מהשלמות היוצאת מהן בלעדו. אבל עוד דבר גדול יש בחסד עליון ית"ש, שהרי באמת ביהמ"ק שלמטה מכוון נגד בית המקדש שלמעלה, כמש"כ לעולם זאת על ישראל¹⁵ וכדחו"ל בשלהי מנחות¹⁶. אי"כ צ"ל שלעולם פועלות כל העבודות את חק שלמותן כאילו ביהמ"ק בנוי, אלא כיון שבעה"ז הוא חרב, אי"א שירשפעו הטובות הנמשכות מו השלמות לפנה"ו, ונשארות רק למעלה, וכשיבא זמן תשועת ישראל, וישתכלל העולם בביהמ"ק, ויהי ראוי לקבל שלמות עליון, או יופיע השי"ת בהדר גאון כל השלמות הנעשה מכח כל המצות והעבודות כולן, בערך שהן פועלות אם הי' ביהמ"ק על מכונו. והנה אפי' שדברים העליונים השלמות מתוספת, מ"מ אין זה גמר התכלית, כ"א שירשפעו כל אלה 30 למטה, למקום הגורמים זו השלמות. ונמצא שגם מצד הדברים העליונים עצמם, המיוחסים מצד מעלתם לו יתעלה ביותר, ג"כ אי"ו התכלית העיקרית. אבל מצד מצבן של ישראל הרי הדבר רע ורמ מאד, שכל אלה הגדולות מוכנות להם, הם נתונים בחרפה ושפלות בעוה"ר.

לכבוד אלה. נחמה דברים